

Länssstyrelsen
Östergötland

Yttrande över remiss av Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025:85)

Sammanfattning

Länssstyrelsen Östergötland tillstyrker föreslagen författningsändring. Vidare instämmer Länssstyrelsen i allt väsentligt i utredningens analys. Länssstyrelsen betonar vikten av långsiktigt perspektiv. Staten behöver, enligt myndighetens bedömning, ta en tydligare och aktivare roll i politikens genomförande vilket kan uppnås genom att Länssstyrelserna ges kapacitet och förutsättningar att utföra uppgifterna och bidra till uppsatta mål.

Länssstyrelsen konstaterar att samverkan mellan länsstyrelse, region, kommuner och andra aktörer i länet är central för det regionala genomförandet av regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. Därför efterfrågas tydligare definierade roller, som klargör vad som förväntas av respektive aktör, ger aktörerna förutsättningar att utarbeta lämpliga former för en effektiv samverkan som bidrar till politikens mål.

Oavsett ett eller två politikområden välkomnar Länssstyrelsen att politiken bedrivs i ett sammanhållet system vad gäller mål, ansvarsfördelning, styrning och uppföljning.

Ställningstaganden

Länssstyrelsen Östergötland tillstyrker föreslagen författningsändring. Vidare instämmer Länssstyrelsen i allt väsentligt i utredningens analys, och bedömer att den utgör en god grund för utformning och inriktning av framtida politik för regional utveckling och landsbygdsutveckling, och för framtagnandet av förslag på insatser.

Länsstyrelsen välkomnar översynen av politikområdena, och att en samlad bedömning görs av möjligheterna att stärka genomförandet så att uppsatta mål nås. Regional utveckling och landsbygdsutveckling är inte bara centrala uppgifter i myndighetens verksamhet, utan även av stor betydelse för hela landets utveckling och sammanhållning. Länsstyrelsen bidrar gärna med sin kunskap i utredningens fortsatta arbete, och välkomnar särskilt det arbetssätt med transparent och öppen dialog som utredningen antagit.

Om utredningens utgångspunkter (kapitel 3)

Länsstyrelsen poängterar vikten av att i detta arbete anlägga ett långsiktigt perspektiv. Föreslagna insatser behöver vara flexibla och anpassningsbara till framtida omvärldsförändringar så att de fungerar och är relevanta under lång tid. Inte minst är det viktigt att kommande förslag tar höjd för framtida utveckling av den europeiska sammanhållnings- och jordbrukspolitiken. Länsstyrelsen välkomnar därför att utredningen arbetar med ett tidsperspektiv fram till 2050.

Vidare ser Länsstyrelsen att det är viktigt att lokal och regional utveckling går hand i hand med byggandet av ett robust samhälle med beredskap för kris och förändring. Länsstyrelsen uppmanar utredningen att särskilt beakta detta perspektiv vid framtagandet av förslag på utformning av den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken.

Statens ansvar i genomförandet (kapitel 5)

Staten behöver enligt Länsstyrelsens bedömning ta en tydligare och aktivare roll i politikens genomförande. Länsstyrelsen framhåller att det vid framtagande av förslag om insatser är särskilt viktigt att beakta följande tre värden som beskriver statens roll och hur länsstyrelserna kan bidra till ett samlat genomförande.

Staten är närvarande lokalt

För samhällets förmåga att hantera komplexa tvärsektoriella utmaningar och målkonflikter innebär det en stor kraft att ha staten representerad i landets alla 21 län. Länsstyrelserna har god vana att vara statens företrädare i länen och att hantera målkonflikter på så sätt att alla relevanta aspekter utifrån hållbarhetens tre dimensioner och nationella mål beaktas. Det kan bland annat handla om

2025-10-01

industrietableringar, energiproduktion eller annan förändrad markanvändning.

Genom sin breda verksamhet och stora kontaktyta mot företag och organisationer på landsbygden har länsstyrelserna en unik närvaro i landets alla landsbygder. Som ett exempel ansvarar länsstyrelserna för administrationen av olika EU-stöd till lantbruket. Det är ett effektivt sätt att skapa samordning mellan olika kompetens- och verksamhetsområden och därigenom nå politiska mål, bibehålla förtroendet för staten i hela landet samt bidra till ett robust samhälle och beredskap. Inte minst inom området livsmedelsförsörjning är länsstyrelsernas lokalkännedom och närvaro ända ut i kapillärerna på landsbygden betydelsefull. Utförligare beskrivningar av hur länsstyrelserna genom sin hantering av jordbruksstöd bidrar till landsbygdsutveckling och sammanhållningen går att finna i länsstyrelsernas yttranden över remissen av betänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22).

Länsstyrelserna som statens primära kontaktväg till kommunerna är en unik länk mellan den nationella och lokala nivån. Det innebär att länsstyrelserna har ansvar och förutsättningar att underlätta för effektiv samverkan mellan nationella myndigheter och kommunerna. Genom lokal förankring av nationella insatser bidrar länsstyrelserna till att nationella mål får genomslag i hela landet och därmed också till en ökad sammanhållning. Ett aktivt stöd från en tillgänglig länsstyrelse är också av stor betydelse för många små kommuner.

Som regionala exempel från Östergötland kan nämnas;

Industridag Östergötland där kommun/skola, offentliga aktörer, fackliga- och arbetsgivarorganisationer, näringsliv och stat möts. Länsstyrelsen står värd för initiativet som bekostas av samtliga aktörer, såväl offentliga som företag. Det är ett gott exempel där det territoriella perspektivet beaktas då aktiviteter genomförs utifrån behov, fördelat i länet. Staten är närvarande lokalt och verkar för att nationella mål får genomslag i hela landet.

Länsstyrelsen Östergötland vill lyfta betydelse för genomförandet av livsmedelsstrategin samt för arbetet med livsmedelsberedskap och totalförsvaret. Med produktiva jordbruksmarker, en stark livsmedelsindustri och etablerade kunskapsmiljöer har länet en central roll för den nationella försörjningsförmågan. För att stärka

2025-10-01

robusthet krävs samverkan mellan stat, region, kommun och näringsliv. Länsstyrelsen bidrar med att samordna och integrera frågorna regionalt.

Vi vill också lyfta Länsstyrelsen Östergötlands rapporter om lokal utveckling inom betaltjänster och kommersiell service. Staten följer den lokala utvecklingen, territoriellt perspektiv vägs in och läget i länet, inom området, redovisas.

Det finns ytterligare sammanhang där Länsstyrelsen Östergötlands samordnande roll är av yttersta vikt. Planläggning och genomförande av Ostlänken, ett av landets största infrastrukturprojekt, pågår sedan 2013 i Trafikverkets regi. Järnvägen planeras att tas i drift 2035. Projektet är, nationellt och regionalt, av största betydelse för tillväxt och utveckling i hela länet men kräver också mycket arbete och samordning. Länsstyrelserna i Östergötland, Södermanland och Stockholm arbetar på ett strukturerat och enhetligt sätt för att, på bästa sätt, bistå Trafikverket och berörda kommuner med både koordinering av egna myndighetsuppgifter och samordning av andra aktörers insatser för att projektet ska kunna genomföras effektivt och med ett bra resultat. Länsstyrelserna har här en viktig roll att tillsammans med Trafikverket och andra aktörer beakta och hantera de målkonflikter som uppstår under processens gång.

Staten är samordnad

Många av de utmaningar som behöver hanteras inom den territoriella politiken är tvärsektoriella och berör olika geografier. För effektiva och träffsäkra insatser behöver landets landsbygder hanteras utifrån deras specifika särarter och geografier. Staten behöver därmed ta ansvar för, att med ett territoriellt perspektiv, samordna sektorspolitiken och underlätta dess samverkan med kommuner och regioner.

En robust organisation för den statliga samordningen ökar även samhällets beredskap att hantera kris och förändring. Länsstyrelserna kan genom sin roll att samordna staten i länet bidra till mer sammanhållna insatser och effektivare genomförande av sektorsuppgifter. Att i högre utsträckning använda länsstyrelserna som samordnare för staten regionalt skulle underlätta för sektorsmyndigheter att agera territoriellt. Det är därför väsentligt att länsstyrelsernas roll att samordna staten i länet tydligt framgår i andra relevanta myndigheters uppdrag.

2025-10-01

Staten följer den lokala utvecklingen

Utredningen konstaterar att regeringens styrning av myndigheterna behöver bli tydligare. Vidare konstaterar utredningen att en styrning som baseras på uppföljning och lärande kräver regelbundna och systematiska analyser av utvecklingen i landets olika geografier. Det finns en potential att än mer utnyttja länsstyrelsernas uppgift att redovisa läget i länet till att bistå regeringen med regionala lägesbilder, med analys av nuläge och bedömning av behovet av ytterligare åtgärder. Med sin geografiska närhet till brukare, allmänhet och företag och kunskap om lokala och regionala förhållanden kan länsstyrelsen bidra till snabba och fördjupade analyser som underlättar styrningen i en föränderlig omvärld. Exempelvis kan länsstyrelsen genom sitt arbete med jordbruksstöd och kontakter med hela livsmedelskedjan bidra med aktuell kunskap om tillståndet för lantbruksföretagandet och livsmedelsproduktionen i länet.

Vi vill också lyfta vikten av det geografiska helhetsperspektivet i utvecklingspolitiken. Länsstyrelsen Östergötland har ett aktivt arbete inom GIS och bidrar med geografiska analyser. Arbetet med GIS-analyser är ett viktigt bidrag till helhetsperspektivet.

Länsstyrelserna behöver ges förutsättningar att bidra

Länsstyrelserna har, som utredningen konstaterar, en central roll i genomförandet och i samverkan med andra aktörer. Länsstyrelserna behöver dock ges kapacitet och förutsättningar att utföra uppgifterna och bidra till uppsatta mål.

Länsstyrelsen välkomnar ett förtydligande av myndighetens ansvar inom den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. I princip anser Länsstyrelsen Östergötland att myndigheten har de uppdrag som krävs för att kunna bidra, men uppgifterna kan tydliggöras i förhållande till både offentliga och privata aktörers ansvar.

Finansiering av länsstyrelsernas uppdrag är nödvändig för att upprätthålla myndigheternas breda kompetensbas, vilket i sin tur är en förutsättning för att de även fortsatt ska kunna hantera breda tvärsektoriella frågor och målkonflikter.

För Länsstyrelsens arbete inom området regional tillväxt kommer avsaknad av finansiering, liknande det tidigare 1:1-anslaget, även

2025-10-01

fortsättningsvis innebära svårigheter i att genomföra delar av uppdragen inom sakområdet. Länsstyrelsen Östergötland anser att Regeringen behöver överväga riktade resurser så att givna statliga uppdrag och länets förväntningar på myndigheten som en regional statlig aktör ska kunna uppnås.

Förutsättningarna för staten att samordnat arbeta för genomslag för nationella mål i hela landet behöver utvecklas. Inte minst behöver sektorsmyndigheternas förmåga att samverka med länsstyrelserna och att ta geografiska hänsyn stärkas. För att det ska vara möjligt för länsstyrelserna att hantera komplexa målkonflikter behöver länsstyrelserna kunna samordna sektorsmyndigheterna i länet. Därför är det viktigt att det tydliggörs i dessa myndigheters uppdrag att de ska samverka med länsstyrelser och utifrån ett territoriellt perspektiv bidra till nationella mål. Relevanta sektorsmyndigheter behöver ha en geografisk organisation som bidrar till förmågan till effektiv samverkan med länsstyrelserna. Färre överlapp i den regionala indelningen av sektorsmyndigheterna skulle även underlätta samverkan över läns- och kommungränser.

Om vikten av samverkan (kapitel 6)

Länsstyrelsen konstaterar att samverkan mellan länsstyrelse, region, kommuner och andra aktörer i länet är central för det regionala genomförandet av regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. Tydligare definierade roller, som klargör vad som förväntas av respektive aktör, ger aktörerna förutsättningar att hitta lämpliga former för en effektiv samverkan som bidrar till politikens mål. Länsstyrelsen instämmer därför med utredningen i det finns behov av att förtydliga ansvarsfördelningen, inte minst vad gäller statens och regionernas gemensamma ansvar för regional utveckling. Det är dock viktigt att påpeka att det oavsett tydlighet i ansvarsfördelning alltid kommer att finnas mellanrum mellan utpekade ansvarsområden, och att det är något som behöver hanteras genom samverkan mellan de regionala aktörerna. Det är därför nödvändigt att bibehålla ett regionalt handlingsutrymme så att samverkan och lösningar kan anpassas utifrån platsens förutsättningar. Inte minst gäller det för samverkan mellan länsstyrelse och region, där varje länsstyrelse behöver ges handlingsutrymme att möta regionen i sitt län utifrån de specifika prioriteringarna den regionala utvecklingsstrategin. Länsstyrelsen instämmer därför i utredningens slutsats att det inte går att detaljstyra ett komplext tvärs territoriellt område som territoriell

2025-10-01

politik, även om den samverkan som är nödvändig bör bygga på en tydlig ansvarsfördelning. En möjlighet att balansera flexibilitet och tydlighet i den regionala samverkan är att utgå från principer för regional ansvarsfördelning, till exempel de vägledande principer för prövning av länsstyrelsens uppgifter och uppdrag som presenterades i regeringens budgetproposition 2021 (utgiftsområde 1, sidan 59).

Om ett eller två politikområden (kapitel 7)

Oavsett ett eller två politikområden välkomnar Länsstyrelsen att politiken bedrivs i ett sammanhållet system vad gäller mål, ansvarsfördelning, styrning och uppföljning. Länsstyrelsen vill framhålla vikten av att beakta territoriell sammanhållning vid ställningstagande om en eventuell sammanslagning av politikområdena. Både kompensatoriska insatser för territoriell sammanhållning och insatser för regional utveckling är viktiga för länets utveckling. Det är därför väsentligt att beakta balansen mellan dessa vid ett ställningstagande. Dessutom behöver hänsyn tas till att behoven som ansvarsfördelningen ska tillgodose ser olika ut inom de två nuvarande politikområdena, bland annat beroende på olika geografi för regional utveckling och landsbygdsutveckling. Landsbygder med likartade förutsättningar är ofta spridda över landet och kan därför inte hanteras utifrån en avgränsad och sammanhållen geografi. Länen är därför inte alltid en lämplig geografi att utgå från vid ansvarsfördelning för landsbygdsutveckling. Länsstyrelserna, som statens representant regionalt och lokalt, kan genom tilldelade uppdrag överbrygga detta.

Länsstyrelsen delar bedömningen att en sammanslagning av politikområdena kan innebära risk för att landsbygdernas frågor hamnar i skymundan av städer och större tätorter i det regionala utvecklingsarbetet. Samtidigt kan det innebära en möjlighet till samordning och effektivt genomförande. Länsstyrelsen bedömer därför att det finns anledning att ytterligare analysera farhågor och möjligheter.

Övriga synpunkter

Enligt direktiven ska utredningen inte lämna förslag som omfattas av det kommunala planmonopolet enligt plan- och bygglagen. Länsstyrelsen vill ändå poängtera vikten av ett fungerande planeringssystem som hanterar alla nivåerna nationellt, regionalt,

2025-10-01

och lokalt för att kunna samordna och följa upp en territoriell politik. En avgörande fördel är att en utvecklad fysisk planering ger underlag för att ta bättre hänsyn såväl till olikheter inom länen, som till likheter mellan länen. Det kan synliggöra landsbygdersnas förutsättningar och behov, vilket motverkar farhågorna med ett enda politikområde.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Gunilla Svantorp med näringslivs- och tillväxtdirektör Madeleine Söderstedt Sjöberg föredragande. I den slutliga handläggningen har också lantbrukskonsulent Susanne Boe Skåmedal, länsarkitekt Jan Persson och ekonomichef Erica Lindberg.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därmed namnunderskrifter.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post ostergotland@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Östergötland, 581 86 Linköping, eller ring vår växel 010-223 50 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/ostergotland,

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:

www.lansstyrelsen.se/ostergotland/personuppgifter